

FRANC NOVAK "Arhitektura za bodočega človeka"

september / oktober 2014

razstavo sofinancira
 REPUBLIKA SLOVENIJA
 MINISTRSTVO ZA KULTURO
 Mestna občina
 Ljubljana

projekt podpira
 do.co.mo.mo_slovenia_
 SKUPAJ ARHITEKTI

Židovska steza 4, SI-1000 Ljubljana

kuratorja
Meta Kutin, Tomaž Ebenšpanger
postavitel razstave in grafično oblikovanje
Tomaž Ebenšpanger, Meta Kutin
prelom in tisk
Matformat
printanje
Kopirnica Drago, CH4

Arhitektka **Meta Kutin** je predavateljica na Univerzi za tretje življenjsko obdobje, kjer je zasnovala program o dojemanju, refleksiji in vzpostavljanju kritičnega odnosa do grajenega prostora, namenjen vsem ljubiteljem arhitekture. Je ena od urednikov pri Zavodu za prostorsko kulturo Trajekt in članica delovne skupine Docomomo Slovenija.

Arhitekt **Tomaž Ebenšpanger** se je po diplomni na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani podiplomsko izpopolnjeval pri prof. Glenn Murcuttu v International Architecture Master Class v Sidneyu. Je predavatelj na Oddelku za arhitekturo Fakultete za gradbeništvo Univerze v Mariboru in dobitnik več nagrad in priznanj na javnih arhitekturnih natečajih.

Vodita arhitekturno pisarno **Skupaj arhitekti**, znotraj katere se ukvarjata predvsem s projektiranjem stanovanjske arhitekture, kar ju je vodilo tudi v raziskovanje dela Franca Novaka. Pričujoča razstava je nadaljevanje projekta Sprehod po Novakovi soboški arhitekturi iz leta 2012.

- 1 VILA KERŠOVAN 1931 Mladinska ulica 38
- 2 VILA VUČAK 1932 Kardoševa ulica 1
- 3 DELAVSKI DOM 1936 Slovenska ulica 6
- 4 VILA ŠERBEC 1938 Ulica Štefana Kovača 12 (predelano)
- 5 OSNOVNA ŠOLA 1940-1943 Ulica Štefana Kovača 32
- 6 VILA KOUS 1950 Kardoševa ulica 7
- 7 KINO PARK 1951 Ulica Štefana Kovača 30
- 8 STANOVANJSKI BLOKI OB ULICI ŠTEFANA KOVAČA 1956-62 Ulica Štefana Kovača 1-21
- 9 ADAPTACIJA IN DOZIDAVA HIŠE DR. SAMEC 1932-33 Partizanska ulica 2
- 10 VILA KOLTAJ 1933 Cankarjeva ulica 20
- 11 KOPALIŠČE IN UREDITEV KOMPLEKSA FAZANERIJA 1934-35 Kopališka ulica 43-45
- 12 UREDITEV PLOŠČADI IN DREVOREDA PRED SOBOŠKIM GRADOM 1937 mestni park
- 13 SPOMENIK PREKMURSKIM PISCEM 1938 mestni park
- 14 UREDITEV MESTNEGA TRGA 1939 Trg zmage 1
- 15 STANOVANJSKI BLOK OB DELAVSKEM DOMU 1949 Trg zmage 1
- 16 GROBNICA DRUŽINE SAMEC 1938-40 mestno pokopališče
- SPOMINSKA PLOŠČA IN OBELISK PADLIM ŽRTVAM IN UMRLIM INTERNIRANCI 1947-48
- NAGROBNIK STAVBENIKU ŠTEFANU MESARIČU 1951
- 17 MRLIŠKE VEŽICE 1950 mestno pokopališče (porušeno)
- 18 STANOVANJSKI BLOK "ŽIDOVSKI BLOK" 1957 Lendavska ulica 10
- 19 BANČNA UPRAVNA STAVBA 1958 Trg zmage 7
- 20 UPRAVNA STAVBA ZAVAROVALNICE 1959 Slovenska ulica 25
- 21 DOM POMURSKIH LOVCEV 1959 Grajska ulica 7
- 22 SPOMENIK PADLIM UČITELJEM POMURJA 1959 mestni park
- 23 STANOVANJSKI BLOK "BOBI BLOK" 1959 Ulica arhitekta Novaka 19
- 24 STANOVANJSKI BLOK OB ULICI ARHITEKTA NOVAKA 1965 Ulica arhitekta Novaka 7

* karta predstavlja lokacije Novakovih projektov v Murski Soboti

8 izbrani projekti predstavljeni na razstavi

10 izvedeni projekti za katere obstajajo arhivski podatki

FRANC NOVAK "Arhitektura za bodočega človeka"

Razstava želi opozoriti na prispevek, ki ga je arhitekt, domačin, Franc Novak (1906 – 1959) dal Murski Soboti. Njegove modernistične arhitekturne stvaritve in »ciamške« urbanistične vizije so jo do danes najbolj zaznamovale. Razstava hkrati opozarja na močno spremenjeno današnjo podobo nekaterih Novakovih stavb.

Novakova arhitektura je prekinila s tradicijo gradnje podolgovatih, pritličnih hiš z dvokapnimi strehami, historično okrašenimi fasadami in temačnimi obokanimi prostori v notranjosti. Iz metropolitanskega Dunaja, kjer se je šolal pri Petru Behrensu, in Pariza, kjer je delal v biroju Le Corbusiera, je v napol vaško Soboto tridesetih let 20. stoletja prinesel modernistično arhitekturo ravnih streh, belih fasad in svetlih prostorov, namenjenih sodobnemu bivanju.

Franc Novak je postal tudi prvi in do danes edini mestni arhitekt, ki je imel celostno urbanistično vizijo razvoja mesta. Radikalnost idej modernizma, ki jim je zvesto sledil, je bila primeren način za začrtanje nove smeri v prostorskem razvoju sicer neizrazitega in nekonsistentnega naselja. Kot pogod-

beni arhitekt mestne občine in pozneje, po drugi vojni, prvi direktor ustanovljenega okrajnega Projektivnega biroja je imel priložnost svoje vizije do določene mere tudi uresničiti.

Novakov soboški opus danes priča o obdobju, polnem družbenih in gospodarskih pretresov, ki je s seboj prinesel drugačen odnos do arhitekture in prostora nasploh. Razcvet slovenskega meščanstva po prvi svetovni vojni, iz katerega so prihajali tudi prvi Novakovi naročniki, je tako botroval prihodu modernistične estetike razkošnih vil tudi v to periferno panonsko naselje, ki je formalnopravno postalo mesto šele leta 1952. Povojna izgradnja socializma pa je v Soboti sprožila nastanek premišljene racionalne zasnove delavskih stanovanj in specializiranih družbenih objektov, na primer prve stavbe, namenjene izključno kulturni dejavnosti v Prekmurju – Novakovega Kina Park.

Večina stavb arhitekta Franca Novaka je kljub kulturnovarstveni zaščiti danes močno spremenjena. Njegove stavbe, ki so nekoč uspešno združevale ideale stroke, želje naročnikov in možnosti kraja oziroma časa, so pri prenavljanju

in vzdrževanju danes prepogosto podvržene degradaciji. Z neprimernimi posegi vanje se izgublja sporočilo Novakove arhitekture in spomin na svetlo obdobje v prostorskem razvoju Murske Sobote. Vprašanje je, ali bo mesto še kdaj deležno prvotnih zasnov Novakovih objektov, ki so ob nastanku zaradi funkcionalnih in estetskih rešitev izstopale in pripovedovale o novih, boljših časih.

Ali kot je zapisal Novak sam: »*Velikokrat se praktičnost in lepota tudi ne podvržeta potrebi in namenu in podoba je, da se je arhitekt zmotil. V resnici pa današnji človek, stanovalec, ni tako daleč in zato resnična potreba današnjega stanovalca teh modernih zgradb ni ista kakor potreba ljudi, na katere je mislil arhitekt pri svoji zasnovi. Za bodočega človeka so mišljene zgradbe, za onega, ki ga bo dala mogoče že naslednja generacija.*« (Novak, 1939)

Meta Kutin